

Донченко О. І.
доцент кафедри загальноправових дисциплін
та міжнародного права економіко-
правового факультету Одеського
національного університету ім. І. І.
Мечникова

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні і становлять норми-принципи Конституції України, що закріплюють найважливіші відносини, які виникають в процесі організації і функціонування місцевого самоврядування в Україні, зокрема, територіальну організацію місцевого самоврядування, порядок та форми його здійснення, порядок формування та використання комунальної власності, гарантії самоврядних прав територіальних громад.

Ці норми містяться більш як в 20 статтях Конституції України і їх можна систематизувати у наступні групи:

1. Норми, в яких закріплюються засади конституційного ладу, народовладдя, рівність всіх форм власності, гарантується місцеве самоврядування.

2. Норми, в яких регламентується діяльність місцевого самоврядування по забезпеченню прав і свобод громадянина, зокрема:

3. Норми, що закріплюють правові, організаційні, матеріальні та фінансові основи місцевого самоврядування, вони, зокрема, стосуються:

4. Норми, в яких закріплені правові гарантії місцевого самоврядування.

Поряд з Конституцією України систему нормативно-правових актів що регламентують організацію і функціонування місцевого самоврядування в Україні становлять закони України, відповідні Укази Президента України і Постанови Кабінету Міністрів України, рішення органів місцевого самоврядування та акти, прийняті на місцевих референдумах.

Серед законів України, що містять норми, які регламентуються питання організації та функціонування місцевого самоврядування особливе місце займає Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. [1], який по-суті є «базовим» законом з цих питань. Саме на підставі цього закону мають бути розроблені та прийняті інші закони, в яких регламентуються окремі питання функціонування місцевого самоврядування, наприклад, закони України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [2], «Про органи самоорганізації населення» [3], «Про всеукраїнський та місцевий референдуми» [4] тощо.

Важливою та необхідною умовою повного та ефективного здійснення завдань та функцій, досягнення мети існування місцевого самоврядування є гарантованість його прав. Дана гарантованість виступає необхідною умовою найбільш повного і ефективного функціонування місцевого самоврядування, його становлення і розвитку. Відповідно до ст.7 Конституції України, в Україні визнається та гарантується місцеве самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування є одним із важливих принципів, які передбачені у ст.4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Здійснення цих конституційних та законодавчих норм місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі забезпечується системою гарантій. Питання надання системності гарантіям місцевого самоврядування є вкрай важливим із-за його як теоретичного, так і практичного значення. В теоретичному аспекті побудова системи гарантій місцевого самоврядування дозволить забезпечити логічність та послідовність у досліджуванні даного явища. В практичному аспекті система гарантій дозволить обирати оптимальні правові форми та методи впливу на врегулювання правових відносин. Система гарантій місцевого самоврядування є досить об'ємним і складним явищем, оскільки охоплює собою багато аспектів.

У чинному законодавстві України відсутнє чітке вирішення питання системи гарантій. У науці конституційного права немає єдиного підходу стосовно системи гарантій місцевого самоврядування, їх класифікації. Найбільш поширеною є позиція, коли до складу цієї системи входять: 1) і загальні гарантії (економічні, політичні, духовні); 2) спеціальні гарантії (юридичні) [5, с. 121-124].

Так, використовуючи дану класифікацію загальні гарантії - це економічні, політичні, духовні засади суспільства і держави, що створюють реальні можливості для стимулювання, розвитку і виконання завдань та функцій місцевого самоврядування. В свою чергу, спеціальні (юридичні) гарантії - це правові засоби забезпечення функціонування системи місцевого самоврядування, закріплені в законодавстві, а також статутах громади і актах органів місцевого самоврядування. Вважаю, що у даному випадку термін «законодавство» слід тлумачити розширено, включаючи до його змісту положення міжнародно-правових документів.

В. Кампо зазначає, що юридичні гарантії захисту прав і законних інтересів місцевого самоврядування поділяються на конституційні і судові [6].

Підсумовуючи, вважаю за необхідне зазначити, що хоча деякі із класифікацій носять досить умовний характер, проте немає ніяких підстав для того, щоб не використовувати їх для побудови цілісної картини існуючих гарантій місцевого самоврядування. І хоча, як зазначають деякі автори, питання про гарантії місцевого самоврядування не можна вважати вирішеним остаточно, оскільки ця категорія знаходиться в динаміці, зазнає впливу різних суспільних чинників, треба сподіватись, що в міру становлення громадянського суспільства в Україні будуть створюватись нові передумови для подальшого розвитку місцевого самоврядування, посилюватиметься втілення його гарантій на практиці. Важливе значення в цій системі посідають кримінально-правові норми, які спрямовані на охорону авторитету органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні [Текст] : Закон України : за станом на 15 лют. 2008 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парламентське видавництво, 2008. - 72 с.
2. Про службу в органах місцевого самоврядування [Текст] : Закон України : за станом на 21 лют. 2011 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парламент, вид-во, 2011. - 20 с.
3. Про органи самоорганізації населення [Текст] : Закон України / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парламентське вид-во, 2009. - 28 с.
4. Про всеукраїнський та місцеві референдуми [Текст] : Закон України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 листоп. 2008 р.: відп. офіц. текстові. - К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. - 27 с.
5. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навчальний посібник. 3-тє видання доповнене і перероблене. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003.
6. Кампо В. М. Місцеве самоврядування в Україні. - Київ: Ін Юре, 1997.